

NHỮNG NIỀM VUI CHÂN THẬT

BÀI NÓI CHUYỆN VỚI PHẬT TỬ

XUÂN MẬU THÌN 1988

Nam-mô Bổn Sư Thích-ca Mâu-ni Phật.

Thưa tất cả quý Phật tử,

Mỗi năm đến ngày Tết Nguyên Đán, tất cả Phật tử gần xa đều tựu hội về đây để trước là lễ Phật, nhân ngày vía đức Di-lặc, sau là để mừng tuổi chúc thọ chư Tăng. Phần lễ Phật đã xong, đến phần chúc mừng năm mới.

Theo tinh thần đạo Phật, chúng ta tu không phải là mỗi năm khi Tết đến chúc mừng nhau sống lâu trăm tuổi muôn tuổi. Chúc như vậy không có kết quả gì, lời chúc đó chỉ rỗng suông thôi. Vì vậy thay vì chúc thọ suông chúng tôi sẽ nói chuyện với quý Phật tử gọi là nhắc nhở đường lối tu hành trong ngày đầu năm, đồng thời cũng là chúc mừng nhau trên đường tu mỗi ngày một thăng tiến, chớ không để dừng lại một chỗ mãi mãi. Vì lẽ đó ngày hôm nay thay vì chúc Tết thường, chúng tôi sẽ nói về cái vui của đời và cái vui của đạo trong mùa xuân cho quý Phật tử nghe.

Tất cả Phật tử, sang đầu xuân ai ai cũng thấy đó là mùa vui tươi, mùa ấm áp, mùa hy vọng, cho nên tất cả cùng chúc mừng, cùng vui vẻ với nhau. Vì vậy chúc xuân hay là vui xuân đã có từ xưa đến giờ. Hôm nay chúng ta phải tìm cho thấu đáo, cho tường tận thế nào là vui xuân, cái vui thật sự của cuộc đời và cái vui thật sự trong đạo. Hai cái vui đó nó gần nhau hay không? Nó có lợi ích thiết thực như thế nào? Đó là điều chúng tôi sẽ nói chuyện với quý vị hôm nay:

Trước hết chúng tôi nói cái vui của đời.

Quý vị thường thấy ở ngoài đời những lúc nào chúng ta được vui mừng? Đó là lúc chúng ta được một cái gì hơn thiên hạ, phải vậy không? Được cái gì thắng hơn người, lúc đó chúng ta vui. Hơn người đó là cái vui của mình, có phải vậy không? Thí dụ như quý vị đi vào các cuộc chơi như cuộc đá banh hay cuộc đánh cờ v.v... Khi mình cười là lúc nào? Lúc thua hay là lúc thắng? Lúc thắng thì vỗ tay hoan nghênh cùng vui, cùng cười. Nhưng khi chúng ta thắng chúng ta cười, những người thua cuộc ra sao? Tự nhiên họ phải buồn khổ! Như vậy cái vui của cuộc đời là vui khi mình thắng, mà người thua phải buồn. Thế thì cái vui của chúng ta là cái vui trọn vẹn của người trong cuộc, hay là chỉ có một người vui rồi một người buồn, hay là một nhóm vui rồi một nhóm buồn? Như vậy cái vui của đời là vui trong thắng cuộc, mà mình thắng thì người khác phải thua, kẻ thắng thì vui, người

thua phải khổ, phải vậy không? Rõ ràng chúng ta vui trong cái đau khổ của người khác, chớ không phải là cái vui trọn vẹn, lẽ thật là như vậy. Người thế gian nghĩ rằng làm sao cho mình được vui, nghĩa là mình chơi thế nào cũng phải hơn người, thế là mình được vui. Nếu một lần thua là một lần buồn. Những người khác họ đến với chúng ta, họ chơi với chúng ta, họ cũng muốn hơn để họ được vui. Như vậy vui đó là vui trong giành giật hơn thua, ai được hơn thì vui, ai bị thua thì khổ. Như vậy mới thấy rõ cái vui của thế tục là cái vui trong đau khổ.

Ngược lại, cái vui của người tu khác hơn cái vui của người thế tục. Người thế tục vui khi thắng được người, người tu vui khi thắng được mình. Thí dụ người Phật tử khi bị ai nói những lời kích bác làm cho tự ái mình nổi lên, vừa khi cơn sân bùng bùng nổi dậy, lúc đó mình liền tỉnh biết cái sân này là xấu, là không xứng đáng với người Phật tử, vừa biết như vậy mình liền ném nó xuống hay bỏ nó đi. Do mình buông bỏ, qua được cơn nóng giận, mình cảm thấy bình tĩnh trở lại, lúc đó mình có vui không? Mình vui vì mình đã thắng được mình, mình đã chiến thắng chớ không phải đầu hàng. Như vậy một lần thắng được mình là một lần vui. Cái vui đó có làm ai khổ hay không? Rõ ràng mình vui mà người kích bác mình họ thấy mình không trả lời, không phản đối, họ cũng không có buồn phải vậy không? Như vậy cái vui đó mới là cái vui trọn vẹn, vui thắng mình mới là cái vui trọn vẹn. Cái vui thắng người là cái vui của đau khổ, chớ không phải cái vui thật, mà người đời cứ đuổi theo cái vui đó để người khác phải khổ. Người biết tu chỉ vui trong cái thắng mình: một lòng tham dấy lên mình thắng được nó là mình vui, một cơn giận nổi lên mình thắng được nó là mình vui, những cái cảm dỗ mà mình thắng được nó là mình vui. Những cái vui đó chỉ có lợi cho nội tâm mình mà không có hại cho ai. Như vậy cái vui của đạo mới là cái vui thật sự, vui mà không có khổ cho ai. Đó là bước thứ nhất.

Đến bước thứ hai, người đời vui khi nào họ được. Thí dụ như họ đi đường thấy ai làm rớt một món đồ quý giá, họ lượm được, lúc đó vui hay buồn? Dĩ nhiên lúc đó rất là vui. Mình được may mắn mình vui, nhưng người mất vật quý có vui không? Cái được mà mình vui đó đổi lại bao nhiêu nước mắt của kẻ bị mất. Hơn nữa, như trong cuộc sống hằng ngày, chúng ta làm cái gì gặp thời gặp thế, mua đâu được đó, bán đâu đắt đó, cái gì cũng hơn người, cái gì cũng được, khi đó mình vui quá, nhưng người khác thì sao? Thí dụ như ngày hôm qua mình mua món đồ giá một ngàn đồng, hôm nay bỗng dưng lên giá một ngàn rưỡi đồng, mình vui quá vì mình được lời nhiều, nhưng người bán cho mình hôm qua, người đó có buồn không? Tất nhiên là buồn, vì họ lỗ, họ thiệt thòi mà mình được vui. Như vậy cái được của mình là vui, mà cái vui của mình là cái buồn của kẻ khác.

Người Phật tử chúng ta nếu biết vui thì phải vui làm sao? Không phải vui trong cái được, mà vui trong cái lìa. Nghe nói thì quý vị buồn quá, lìa mà vui cái gì? Nhưng không ngờ lìa mới là vui. Người đời được là vui, trái lại người tu lìa mới là vui. Tại sao lìa là vui? Thí dụ như mình khi trước bị bệnh ghiền thuốc nó hành mình cay đắng, tốn tiền tốn bạc. Bây giờ mình bỏ được bệnh ghiền thuốc, có vui không? Lìa được bệnh ghiền đó là vui, mà vui đó có ai khổ không? Niềm vui đó làm cả nhà vui lây, phải không? Như vậy đó mới là cái vui thật. Hồi xưa mình say rượu mê man, nay quán này mai quán nọ, bao nhiêu tiền cũng không đủ. Bây giờ mình bỏ rượu tức lìa được rượu, gia đình mình vui không? Mình thắng được rượu, mình lìa được ghiền rượu, bản thân mình vui mà gia đình cũng vui. Như vậy do lìa mà vui đó là người tu, do được mà vui đó là người đời. Khi mình biết tu, lìa những bệnh ghiền rượu, ghiền thuốc, ghiền á phiện, tất cả những bệnh ghiền mình bỏ được, đó là vui.

Xa hơn nữa, lìa được ngũ dục ở thế gian đó là nguồn vui chân chánh của người học đạo. Người tu thiền khi được định Sơ thiền gọi là ly sanh hỷ lạc. Ly tức là lìa, lìa cái gì? Lìa cái mê đắm ngũ dục: sắc, thanh, hương, vị, xúc. Năm điều này mà mình lìa được không dính không nhiễm nữa gọi đó là ly. Lìa được ngũ dục rồi thì lòng mình khoan khoái nhẹ nhàng gọi là được định Sơ thiền: ly sanh hỷ lạc. Thí dụ khi trước mình có tật thích đi xem hát, có gánh hát nào lại giống trống đi ra là mình nôn nao phải đi xem hát cho kỳ được. Bây giờ biết tu, khi nghe gánh hát giống trống, mình nhất định thôi bỏ không đi xem hát. Cho đến khi gánh hát dọn đi mà mình cũng không bén mảng tới rạp hát. Đó là mình thắng hay mình thua? Mình lìa được cái mê xem hát, đó là mình thắng, mình cảm thấy vui. Cái vui đó có tốn hao xu cắc nào đâu, không tốn tiền, không tốn bạc mà mình được sự an ổn. Cái vui đó do lìa mà được. Do xa lìa ngũ dục, không bị nhiễm trước, chúng ta được vui, gọi đó là ly sanh hỷ lạc được định Sơ thiền.

Kế nữa người đời thích vui, vui trong cảnh nhộn nhịp, vui nơi chỗ đông đảo ồn ào. Thí dụ như chỗ nào là chỗ vui của người đời? Rạp hát, sân đá bóng, phòng trà v.v... Những chỗ đó có chỗ nào là yên tĩnh đâu, toàn là chỗ nhộn, chỗ ồn. Nhưng đó là nơi họ vui nên họ tìm tới. Nhưng cái vui ồn náo nhộn nhịp đó có lâu bền hay không? Thí dụ như nơi rạp hát, khi người hề họ khéo giễu làm cho mình cười, cười ồ lên, mình cười đến nôn ruột đi nữa, nhưng một lát khi ra về, rồi cũng hết cười. Mình chỉ cười được khi trước mắt mình thấy, lỗ tai mình nghe những chuyện họ khéo gợi, lúc đó mình vui. Ra khỏi nơi đó rồi, không được vui nữa, nhất là đi xem hát tới mười một giờ mười hai giờ đêm mới về, vừa đi dọc đường vừa buồn ngủ, lúc đó có vui không? Hết vui rồi. Hơn nữa nếu tiền bạc mình eo hẹp, khi xem hát ra về, túi tiền mình sao nó trống

rỗng! Nhớ lại ngày mai không đủ tiền mua gạo, lúc đó có còn vui không? Cho nên cái vui mình muốn thấy, muốn được ở chỗ ồn náo, cái vui đó chỉ là vui nhất thời, tạm bợ, không có lâu bền.

Ngược lại, người học đạo, người biết tu không thích cái vui ồn ào mà lại thích vui trong yên lặng, ngồi những nơi yên tĩnh, một mình nhìn trời, nhìn mây, ngắm hoa ngắm kiểng, lòng mình phơi phới nhẹ nhàng. Cái vui đó là vui của người trong đạo. Vì vậy người biết tu thiền lấy vui thiền định làm niềm vui của mình, cho nên gọi Nhị thiền là định sanh hỷ lạc. Do tâm được yên định sanh ra vui mừng, cái vui mừng đó có tốn hao gì không? Do tâm định, vui mừng phát ra, không có tốn hao gì cả. Vui trong yên định là cái vui sáng suốt, tinh táo, khỏe khoắn, an nhàn, không phải cái vui ồn ào, nhọc nhằn mỗi mệt. Vui ở chỗ nhộn nhịp làm cho mình mất sức khỏe, tiêu hao nghị lực, vừa tốn của vừa tốn công, vừa làm cho mình phải vất vả mệt mỏi. Vui của người tu, nơi yên lặng, trong lúc thiền định, cái vui đó nhẹ nhàng thanh thoát, tâm hồn sáng tỉnh đó mới là cái vui chân thật.

Kế nữa, người đời vui trong mê lầm, không phải vui trong tỉnh giác. Mê lầm là sao? Thí dụ đánh bạc họ cho đó là vui. Cái vui đó có phải là vui thật không. Khi đánh mà ăn thì vui, nếu thua thì khổ. Mà đánh bạc trăm lần đều ăn hết hay sao? Như vậy cờ bạc là khổ mà người ta tưởng là vui, rồi phải tốn tiền khổ sở. Đến sòng bạc mà họ nói là đi mua vui, cái vui đó là vui trong mê lầm. Rồi đến uống rượu họ cho là vui. Thí dụ năm bảy người rủ nhau tới quán rượu, chén thù chén tạc, người nào người nấy say lúy túy, cái đó vui không? Người đời cho ăn nhậu là vui, nhưng khi say lúy túy rồi nôn mửa, có vui không? Ngồi quán uống rượu họ cho đó là vui nhưng sự thật là rượu làm cho sức khỏe tiêu mòn, tiền bạc tốn hao, tăng trưởng si mê. Như vậy có phải là vui trong mê lầm hay không?

Đối với người học đạo, người Phật tử, vui của mình là vui giác ngộ. Thí dụ đang ngồi thiền có vấn đề khi trước mình không hiểu, nay bỗng dưng mình hiểu, hiểu đó thật là vui, có khi vui quá mình cười to lên... Đó là do giác ngộ mà vui. Hoặc khi mình đang đi, một vấn đề khi trước mình chưa thông, bỗng dưng tâm mình sáng ra mình hiểu được, lúc ấy vui không? – Rất là vui do giác ngộ mà vui. Cái vui đó có nhọc nhằn tốn hao gì đâu. Càng vui thì trí tuệ càng sáng phải không? Cái vui đó đưa chúng ta đến chỗ an lạc hoàn toàn vì đó là cái vui của giác ngộ giải thoát. Ngày xưa các vị Thiền sư ngồi tu, đến khi các ngài bừng ngộ, các ngài rất là hoan hỷ. Do giác ngộ mà các ngài hoan hỷ. Như vậy cái vui của người tu khác với cái vui của người đời. Người đời lấy mê lầm cho là vui, người tu do giác ngộ mà vui.

Thêm nữa, người đời vui trong ràng buộc. Ràng buộc là sao? Là thương yêu, quyến luyến. Thí dụ như bà nội có được một đứa cháu nội, nó chạy theo nắm tay bà nũng nịu, bà nội vui không? Hoặc đứa cháu ngoại nó chạy theo nói ríu rít đủ điều, bà ngoại thương không? Càng vui, càng thương, càng phải lo nhiều. Vì thương cháu quá, cho nên rồi lo cho nó ăn ngon, lo cho nó mặc đẹp... Lo hết con tới cháu, lo hoài đến ngày nhắm mắt cũng chưa xong. Vui như vậy là vui trong ràng buộc.

Hơn nữa, người nào được nhiều người thương, người đó vui không? Thấy mình được thiên hạ quý trọng, kính nể, lúc đó là vui. Nhưng một người thương mình là một sợi dây trói buộc, hai người thương, là hai sợi dây, mười người thương là mười sợi dây... Thương nhiều thì gỡ khó. Vậy mà người ta vui được thiên hạ thương, được thiên hạ chú ý, quý mình như ngọc như ngà v.v... Do đó, người đời càng vui, thì càng đăm mình trong sự trói buộc, trói buộc trong tình thương gia đình, tình thương con cháu tình thương những người chung quanh v.v... càng thương nhiều thì càng bị buộc nhiều!

Ngược lại người tu, nhất là người tu Phật, vui là khi giải thoát. Những gì ràng buộc, làm cho mình bị rối rắm, phải cắt bỏ nó đi. Cắt bỏ được một mối là vui mừng một mối. Cắt bỏ đây không có nghĩa là bỏ chồng bỏ con... mà cắt bỏ là bỏ những tình thương không lợi ích mà còn gây thêm tai hại cho mình. Thí dụ như người đó với mình không phải là thân thuộc mà họ nói những lời ngọt ngào, những lời thương yêu rồi mình tưởng họ thương thật, tự nhiên mình tự trói mình rồi mình khổ. Ở thế gian có những lời nói không đúng với tâm niệm, họ nghĩ một đằng mà nói một nẻo để cầu lợi, để nắm giữ những gì họ thích. Mình phải biết rõ những lời nói đó không phải thật, đừng để bị cột trói. Tình thương chân thật nhất là tình thương cha mẹ với con cái, mà có khi còn phai nhạt, có khi còn gặp những đứa con bất hiếu thay! Huống nữa là những người ngoài chắc gì họ thương mình thật, mà nghe nói họ thương, mình vui mừng thích thú, e rằng có ngày sẽ phải khổ. Vì vậy những tình cảm thương yêu quyến luyến vô tình trói cột làm cho mình phải khổ! Người tu lấy sự giải thoát làm vui, không thể bị trói buộc bởi những tình cảm riêng tư và những ngữ dục bên ngoài.

Người đời nghĩ rằng cuộc đời mình phải được an vui hạnh phúc, nhưng từ thuở nhỏ cho đến hiện nay năm mươi, bảy mươi tuổi, quý vị thấy đời mình vui nhiều hay khổ nhiều? – Khổ nhiều! Vì sao mình muốn vui mà lại khổ? – Vì mình muốn vui mà vui trên cái khổ của người khác, cho nên người khác cũng muốn vui mà vui trên cái khổ của chính mình. Vì sát phạt lẫn nhau để được vui, nên cái vui đó khó mà được vẹn toàn. Những người từ sông bạc đi ra đâu phải ai ai cũng đều hơn hờ. Trong

mười người, độ hai người vui mừng, còn tám người thì âu sầu đau khổ. Như vậy tại sao người ta cứ đến sông bạc mãi? Tám lần khổ chỉ có hai lần vui. Có khi đủ cả mười lần khổ là khác!

Ở đời nếu chúng ta tìm vui trong sự thắng người, trong cánh nhọn nhíp v.v... thì cái vui đó chỉ là tạm bợ mong manh, không lâu bền được. Chúng ta phải tìm những niềm vui chân thật ở đạo: vui khi thắng mình, lia được những tật xấu; vui khi được ở chỗ yên tịnh, tâm hồn được an ổn; vui khi được tỉnh giác, thoát ly được những buộc ràng. Nếu sáng suốt chúng ta tìm cái vui chân thật, thì cái vui sẽ lâu dài bền bỉ, còn mê lầm chúng ta sẽ đuổi theo những cái vui giả dối thì vui ít mà khổ nhiều. Mong rằng quý vị luôn luôn sáng suốt để được an vui hạnh phúc mãi mãi.

Để kết thúc buổi nói chuyện hôm nay chúng tôi đọc bốn câu kệ sau đây để quý vị dùng làm kim chỉ nam trong năm mới:

Nguồn vui mãi vô tận,

Khi nhìn ánh nguyệt chân.

Nơi nơi đều cực lạc,

Phút phút hiện chân thân.

Nguồn vui mãi vô tận, là nguồn vui nào?

Khi nhìn ánh nguyệt chân: Khi nhìn thấy mặt trăng thật, là mặt trăng nào? Trong kinh Lăng Nghiêm, đức Phật nói mặt trăng thật và mặt trăng thứ hai, chúng tôi nói thêm nữa là bóng mặt trăng. Mặt trăng chân thật chỉ tâm thể bất sanh bất diệt của mình, mặt trăng thứ hai chỉ cái chân thể đó hiện nơi sáu căn, còn bóng mặt trăng là chỉ ý thức duyên với pháp trần. Muốn được nguồn vui vô tận là khi nào mình thấy được mặt trăng chân thật. Khi ấy thì thế nào?

Nơi nơi đều cực lạc: Nơi nào cũng cực lạc, không phải chỉ riêng cõi Tây phương.

Phút phút hiện chân thân: Phút nào cũng hiện cái thân chân thật.

Chúng tôi xin chúc tất cả quý Phật tử sang năm Mậu Thìn này được một nguồn vui vô tận khi nhìn thấy mặt trăng thật, rồi nơi nào cũng là cực lạc, giờ nào cũng là Niết-bàn. Đó là lời chúc lành của chúng tôi gửi đến quý vị.

NAM-MÔ BỒN-SƯ THÍCH-CA MÂU-NI PHẬT.

